

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ВИТРАТ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ

© 2015 ВАРЧУК О. А.

УДК 332.05

Варчук О. А. Статистичний аналіз інноваційної діяльності та інноваційних витрат промислових підприємств Одеського регіону

У статті на основі статистичних даних проведено поглиблений аналіз інноваційної діяльності та інноваційних витрат промислових підприємств Одеського регіону за період з 2007 по 2013 рр. У розрізі Одеського регіону та України в цілому проаналізовано: інноваційну активність промислових підприємств, обсяги реалізованої інноваційної продукції, джерела фінансування інноваційної діяльності, обсяги інноваційних витрат, інноваційні витрати промислових підприємств за напрямками здійснення інноваційної діяльності. На основі проведеного статистичного аналізу виявлено закономірності та взаємозв'язки, визначено проблемні моменти, позитивні та негативні фактори, що впливають на інноваційну активність Одеського регіону. Перспективою подальших досліджень у цьому напрямку є проведення аналізу інноваційних витрат промислових підприємств Одеського регіону за напрямками інноваційної діяльності та за видами економічної діяльності.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інноваційні витрати, динаміка, структура, інноваційна продукція, напрямки інноваційної діяльності.

Рис.: 5. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 11.

Варчук Оксана Анатоліївна – старший викладач кафедри обліку, аналізу і аудиту, Одеський національний політехнічний університет (пр. Шевченка, 1, Одеса, 65044, Україна)

E-mail: Oksvarchuk@mail.ru

УДК 332.05

Варчук О. А. Статистический анализ инновационной деятельности и инновационных расходов промышленных предприятий Одесского региона

В статье на основе статистических данных проведен углубленный анализ инновационной деятельности и инновационных расходов промышленных предприятий Одесского региона за период с 2007 по 2013 гг. В разрезе Одесского региона и Украины в целом проанализированы: инновационная активность промышленных предприятий, объемы реализованной инновационной продукции, источники финансирования инновационной деятельности, объемы инновационных затрат, инновационные затраты промышленных предприятий по направлениям осуществления инновационной деятельности. На основе проведенного статистического анализа выявлены закономерности и взаимосвязи, определены проблемные моменты, положительные и отрицательные факторы, влияющие на инновационную активность Одесского региона. Перспективой дальнейших исследований в этом направлении является проведение анализа инновационных затрат промышленных предприятий Одесского региона по направлениям инновационной деятельности и по видам экономической деятельности.

Ключевые слова: инновационная деятельность, инновационные затраты, динамика, структура, инновационная продукция, направления инновационной деятельности.

Рис.: 5. **Табл.:** 3. **Библ.:** 11.

Варчук Оксана Анатольевна – старший преподаватель кафедры учета, анализа и аудита, Одесский национальный политехнический университет (пр. Шевченко, 1, Одесса, 65044, Украина)

E-mail: Oksvarchuk@mail.ru

UDC 332.05

Varchuk O. A. Statistical Analysis of Innovation Activity and Innovation Expenditures of Industrial Enterprises in the Odessa Region

The presented article conducts an in-depth analysis of the innovation activity and innovative expenditures of industrial enterprises in the Odessa region for the time span of 2007-2013. In the context of the Odessa region and Ukraine in a whole, the following has been analyzed: innovative activity of industrial enterprises, amount of the sold innovation products, funding sources for innovation, volumes of innovation expenditures, innovation expenditures of industrial enterprises in the directions of implementing the innovation activity. On the basis of the conducted statistical analysis, patterns and relationships have been disclosed; the problematic aspects, both positive and negative factors influencing the innovation activity of the Odessa region, have been determined. The prospect of further research in this area is the analysis of innovation expenditures of industrial enterprises in the Odessa region in the directions of innovation activity and by types of economic activity.

Key words: innovation, innovation expenditures, dynamics, structure, innovative products, directions of innovation activity.

Pic.: 5. **Tabl.:** 3. **Bibl.:** 11.

Varchuk Oksana A. – Senior Lecturer, Department of Accounting, Analysis and Audit, Odessa National Polytechnic University (pr. Shevchenko, 1, Odessa, 65044, Ukraine)

E-mail: Oksvarchuk@mail.ru

Обсяг реалізованої промислової продукції підприємствами промислового сектора Одеського регіону у 2011 р. склав 2,2% (24359,9 млн грн), у 2012 р. – 2,2% (24722,6 млн грн), у 2013 р. – 2,3% (25041,1 млн грн), у 2014 р. – 2,5% (29775,5 млн грн) від загального обсягу реалізованої промислової продукції України [1, 2]. Обсяг реалізованої інноваційної продукції промисловими підприємствами Одеського регіону також збільшується та складає у 2011 р. 2,2% (534,6 млн грн), у 2012 р. – 3,6% (887,6 млн грн), у 2013 р. – 3,6% (916,8 млн грн) від загального обсягу реалізованої інноваційної продукції України [3, 4].

Отже, впродовж досліджуваних років спостерігається незначна тенденція до збільшення обсягів як ре-

лізованої промислової продукції, так і інноваційної продукції, що є позитивним явищем. Водночас, негативним явищем є те, що питома вага цих показників у загальних обсягах дуже мала, це пов'язано з впливом на промислові підприємства багатьох зовнішніх та внутрішніх факторів. Для визначення цих факторів та їх позитивного або негативного впливу необхідно провести поглиблений аналіз інноваційної діяльності та інноваційних витрат промислових підприємств.

Такому аналізу приділяють увагу багато вчених: О. М. Вермінська, С. В. Глухова, О. І. Грицай, І. В. Федулова, М. В. Чорна, О. І. Яшкіна. Для проведення аналізу автори використовують різні об'єкти, наприклад, О. М. Вермінська аналізує інноваційну діяльність та її

фінансове забезпечення на прикладі промислових підприємств на рівні регіону (Львівська область) та виділяє «позитивні та негативні особливості інноваційного розвитку промислових підприємств» [5]; М. В. Чорна, С. В. Глухова [6] аналізують сучасний стан інноваційної діяльності вітчизняних підприємств на рівні будівельної галузі; О. І. Яшкіна [7] визначає чинники, що впливають на показники результативності інноваційної діяльності економіки України в цілому. Незважаючи на різноманітність досліджень, аналіз показників інноваційної діяльності та інноваційних витрат на рівні регіону є актуальними та потребує ще більшої уваги.

Мета статті – на основі статистичних даних провести поглиблений аналіз інноваційної діяльності та інноваційних витрат промислових підприємств Одеського регіону та визначити проблемні моменти, позитивні та негативні фактори, що впливають на його інноваційну активність.

Поглиблений аналіз інноваційної діяльності та інноваційних витрат за різними ознаками на рівні регіону дозволить виявити та усунути фактори, які негативно впливають на інноваційний розвиток регіону, допоможе оптимізувати та мінімізувати інноваційні витрати за різними напрямками.

Аля проведення статистичного аналізу інноваційної діяльності та інноваційних витрат Одеського регіону скористаємося показниками структури та аналізу рядів динаміки [8, 9].

Інноваційна активність промислових підприємств Одеського регіону за 2007 – 2013 рр. представлена на *рис. 1*.

З *рис. 1* видно, що кількість підприємств, які займалися інноваційною діяльністю, дуже мала. Питома вага підприємств, що займалися інноваційною діяльні-

стю, у загальній кількості обстежених підприємств складає: максимальне значення у 2012 р. – 17%, мінімальне значення у 2009 р. – 12,8%. Починаючи з 2009 р., спостерігається чітка тенденція до збільшення кількості підприємств, що займаються інноваційною діяльністю: у 2013 р. у порівнянні з 2009 р. ця кількість збільшилась на 304 підприємства, тобто на 21,5%.

Загальна кількість обстежених підприємств у Одеському регіоні упродовж 2007 – 2013 рр. коливається та складає приблизно 4% від загальної кількості обстежених підприємств.

Позитивним явищем є чітка тенденція до збільшення кількості підприємств, що займалися інноваційною діяльністю в Одеському регіоні протягом 2007 – 2012 рр.: зростання склало у 2012 р. у порівнянні з 2007 р. – 180,4%. Питома вага інноваційних підприємств Одеського регіону в загальній кількості інноваційних підприємств до 2013 р. постійно збільшувалася та у 2011 і 2012 рр. складала 4,7%. Слід зазначити, що кількість інноваційних підприємств у Одеському регіоні зростала, незважаючи на зменшення загальної кількості підприємств, що займалися інноваційною діяльністю у 2008 р. Кризовим для інноваційних підприємств як України в цілому, так і Одеського регіону став 2013 р., їх кількість зменшилася на 2,4% (43 підприємства) та 16,9% (14 підприємств) відповідно.

Найбільший обсяг реалізованої інноваційної продукції промисловими підприємствами Одеського регіону спостерігається у 2007 р. і складає 2287,1 млн грн (*рис. 2*).

У 2008 та 2009 рр. обсяг реалізованої інноваційної продукції стрімко зменшувався. Зменшення склало у 2008 р. – 1904,5 млн грн, у 2009 р. – 2166,1 млн грн у по-

Рис. 1. Інноваційна активність промислових підприємств Одеського регіону за 2007 – 2013 рр.

Джерело: побудовано на основі [3, 4, 10, 11].

Рис. 2. Обсяг реалізованої інноваційної продукції промисловими підприємствами Одеського регіону за 2007 – 2013 рр.
Джерело: побудовано на основі [3, 4, 10, 11].

рівнянні з 2007 р. Потім, у період з 2010 – 2013 рр., обсяг реалізованої інноваційної продукції стабільно збільшувався та у 2013 р. склав 916,7 млн грн.

Згідно з даними Держкомстату України [3, 4, 10, 11] інноваційна продукція може бути «новою для ринку» або «новою тільки для підприємства». У 2007 р. обсяг реалізованої інноваційної продукції склав:

- ✦ нової для ринку 2241,7 млн грн (98%);
- ✦ нової тільки для підприємства – 45,4 млн грн (2%).

Співвідношення між інноваційною продукцією новою для ринку та новою тільки для підприємства впродовж досліджуваного періоду постійно коливається: у 2008 р. – 55% і 45%; у 2009 р. – 12% і 88%; у 2010 р. – 4% і 96%; у 2011 р. – 2% і 98%; у 2012 р. – 56% і 44%; у 2013 р. – 60% і 40% відповідно. Якщо проаналізувати данні за всі 7 років (2007 – 2011 рр.), то видно, що за цей період промислові підприємства більше випустили

інноваційної продукції, нової для ринку – 66% (на суму 3538,4 млн грн) від загального обсягу.

Важливе значення при оцінці інноваційної діяльності є джерела фінансування (табл. 1).

У період з 2007 по 2012 рр. та у 2013 р. фінансування інноваційної діяльності промислові підприємства Одеського регіону здійснювали переважно за власні кошти, тільки у 2012 р. відбулося значне фінансування іноземними інвесторами на суму 600,0 млн грн і за рахунок кредитів на суму 757,1 млн грн.

Аналіз даних за весь досліджуваний період (2007 – 2013 рр.) свідчить, що фінансування за власні кошти відбулося на 51,4% (1604,3 млн грн), за рахунок кредитів – 25,7% (801,2 млн грн), за кошти іноземних інвесторів – 21,7% (678,7 млн грн).

Інші джерела фінансування (кошти держбюджету, місцевих бюджетів, інші кошти) є дуже незначними та складають разом 1,3%. Фінансування з позабюджетних фондів та вітчизняних інвесторів взагалі відсутнє.

Таблиця 1

Розподіл загального обсягу інноваційної діяльності за джерелами фінансування в Одеському регіоні у 2007 – 2013 рр.

Рік	Усього, млн грн	У тому числі за рахунок коштів, млн грн							
		власних	державного бюджету	місцевих бюджетів	позабюджетних фондів	вітчизняних інвесторів	іноземних інвесторів	кредитів	інших
2007	741,2	735,2	2,8	0,4	-	-	-	2,6	-
2008	272,5	226,6	10,2	-	-	-	21,5	8,5	5,5
2009	189,7	163,3	1,0	-	-	-	14,3	3,6	7,4
2010	157,0	107,5	2,1	1,0	-	-	42,9	3,5	-
2011	172,4	147,5	-	0,2	-	-	-	24,7	-
2012	1497,3	135,9	-	0,6	-	-	600,0	757,1	3,8
2013	91,1	88,3	-	1,5	-	-	-	1,2	-
Разом	3121,2	1604,3	18,9	3,7	-	-	678,7	801,2	16,7

Джерело: побудовано на основі [3, 4, 10, 11].

Отримані показники свідчать про відсутність стимулювання інноваційної діяльності з боку держави та місцевих бюджетів.

Динаміка обсягу інноваційних витрат по Україні та Одеському регіону у 2007 – 2013 рр. надана на рис. 3.

З рис. 3 видно, що загальний обсяг інноваційних витрат в цілому по Україні коливається, збільшення інноваційних витрат відбувається у 2008 та 2012 рр. (11994,2 та 11480,6 млн грн відповідно). У 2008 р. у порівнянні з 2007 р. загальний обсяг інноваційних витрат збільшився на 1173,2 млн грн (10,8%), у 2012 р. у порівнянні з 2011 р. – на 7146,7 млн грн (164,9%).

Зменшення загального обсягу інноваційних витрат по Україні спостерігається у 2009, 2011, 2013 рр.: у 2009 р. у порівнянні з 2008 р. на 33,7% (4044,2 млн грн), у 2011 р. у порівнянні з 2010 р. – на 46,1% (3711,6 млн грн), у 2013 р. у порівнянні з 2012 р. – на 16,7% (1918,0 млн грн). Різде зменшення інноваційних витрат у 2013 р. може бути пов'язано зі зменшенням кількості інноваційних підприємств у Одеському регіоні в цьому році.

Упродовж 2007 – 2013 рр. загальний обсяг інноваційних витрат у Одеському регіоні коливався, але спостерігається чітке зменшення інноваційних витрат у період з 2008 – 2010 рр. (абсолютне зниження за цей період складало 115,5 млн грн, або 42,4%), і значне зменшення інноваційних витрат відбулося у 2013 р. (у порівнянні з 2007 р. на 650,2 млн грн (87,7%), у порівнянні з 2012 р. – на 1406,4 млн грн (93,9%)).

Підприємствами Одеського регіону найбільші інноваційні витрати було здійснено у 2012 р. Темп зростання інноваційних витрат збільшився у 2012 р. у порівнянні з 2007 р. у 2 рази (756,2 млн грн) і в порівнянні з 2011 р. – майже у 9 разів (1324,9 млн грн). Слід зазначити, що у 2012 р. спостерігається пік інноваційної активності підприємств Одеського регіону (інноваційну діяльність здійснили 83 підприємства).

Питома вага інноваційних витрат підприємств Одеського регіону в загальному обсягу інноваційних витрат у 2007 – 2013 рр. надана в табл. 2.

Як бачимо з табл. 2, питома вага інноваційних витрат підприємств Одеського регіону в їх загальному обсязі має дуже низькі показники: у середньому за 2008 – 2010 рр. питома вага складала менше 2,5%. Найбільший показник приходить на 2012 р. – 13%, а найменший – на 2013 рік – 1%, що ще раз підтверджує висновки, зроблені раніше.

Динаміку інноваційних витрат у середньому на одне інноваційне підприємство в Одеському регіоні у 2007 – 2013 рр. представлено на рис. 4.

Отже, обсяг інноваційних витрат у середньому на одне інноваційне підприємство в Одеському регіоні у 2007 р. складає 16,1 млн грн, у 2012 р. – 18,0 млн грн – це максимальні значення.

З 2008 по 2011 рр. спостерігається чітка тенденція до зменшення середнього обсягу інноваційних витрат – з 5,6 млн грн до 2,2 млн грн відповідно. Як було зазначено вище, значне зменшення інноваційної активності підприємств Одеського регіону спостерігається у 2013 р., у зв'язку з чим відбулося зменшення середнього обсягу інноваційних витрат до 1,3 млн грн.

Проаналізуємо інноваційні витрати промислових підприємств Одеського регіону за напрямками інноваційної діяльності за період з 2007 – 2013 рр. (табл. 3, рис. 5).

Інноваційні витрати розподілені за такими напрямками інноваційної діяльності: внутрішні НДР, зовнішні НДР, придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, інші зовнішні знання, інші. Як видно з табл. 3 і рис. 5, впродовж досліджуваного періоду суми інноваційних витрат за всіма напрямками інноваційної діяльності постійно коливаються, не спостерігається чіткої тенденції до збільшення або до зменшення витрат.

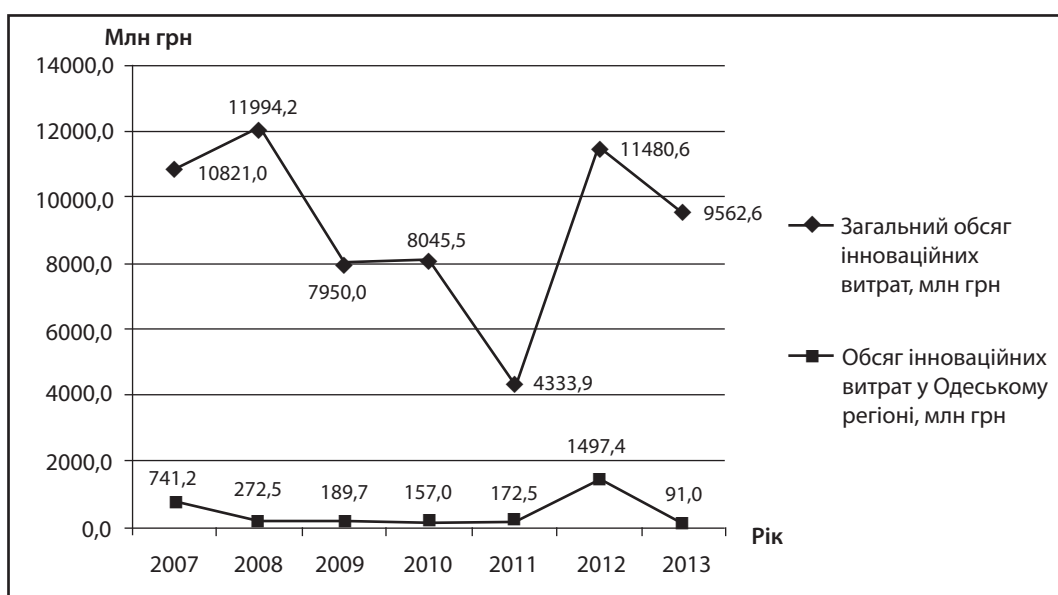

Рис. 3. Динаміка обсягу інноваційних витрат по Україні та Одеському регіону у 2007 – 2013 рр.

Джерело: побудовано на основі [3, 4, 10, 11].

Питома вага інноваційних витрат підприємств Одеського регіону у загальному їх обсязі за період з 2007 – 2013 рр.

Показник	Рік						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Загальний обсяг інноваційних витрат, млн грн	10821,0	11994,2	7950,0	8045,5	4333,9	11480,6	9562,6
Обсяг інноваційних витрат у Одеському регіоні, млн грн	741,2	272,5	189,7	157,0	172,5	1497,4	91,0
% у загальному обсязі інноваційних витрат	6,8	2,3	2,4	2,0	4,0	13,0	1,0

Джерело: побудовано на основі [3, 4, 10, 11].

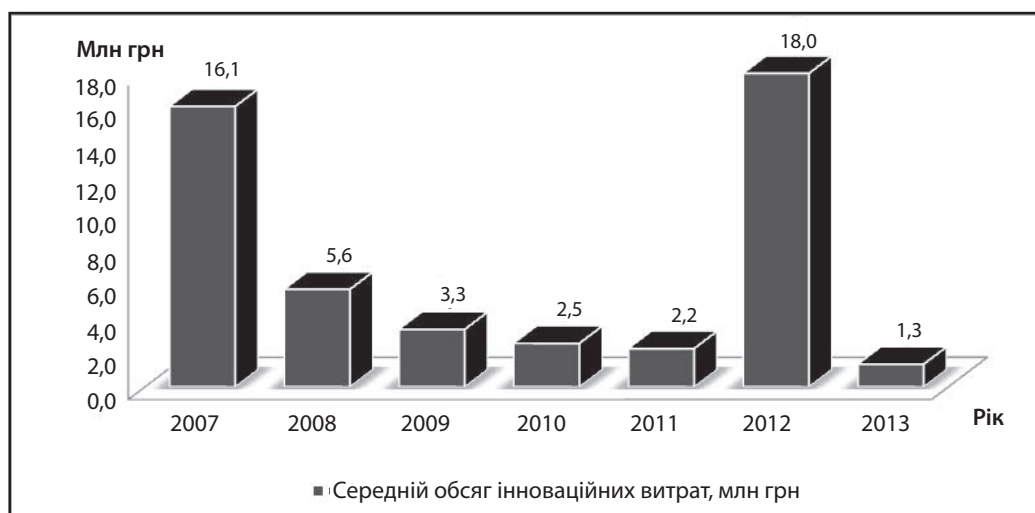

Рис. 4. Динаміка середнього обсягу інноваційних витрату Одеському регіоні у 2007 – 2013 рр.

Джерело: побудовано на основі [3, 4, 10, 11].

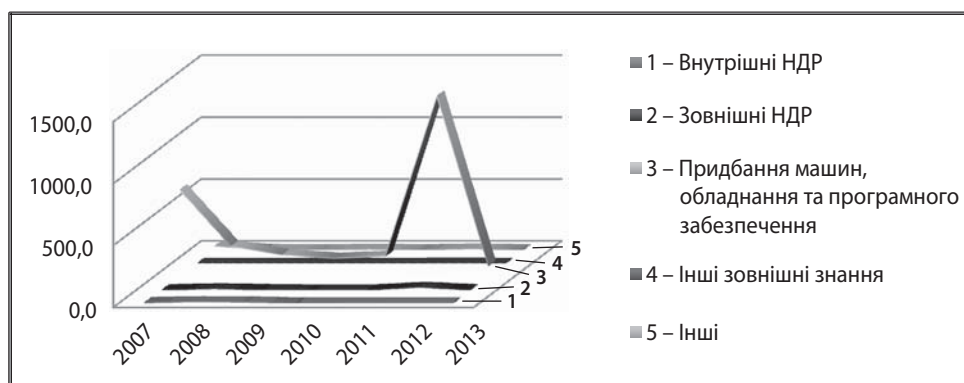

Рис. 5. Динаміка та структура інноваційних витрат за напрямками інноваційної діяльності в Одеському регіоні

Джерело: побудовано на основі [3, 4, 10, 11].

Розподіл загального обсягу інноваційних витрат за напрямками інноваційної діяльності в Одеському регіоні за 2007 – 2013 рр. та їх структура

Рік	Усього інноваційних витрат, млн грн	Інноваційні витрати за напрямками інноваційної діяльності, млн грн					Структура інноваційних витрат за напрямками інноваційної діяльності, %				
		Внутрішні НДР	Зовнішні НДР	Придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	Інші зовнішні знання	Інші	Внутрішні НДР	Зовнішні НДР	Придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	Інші зовнішні знання	Інші
2007	741,2	5,3	0,5	704,4	0,1	30,9	0,7	0,1	95,0	0,0	4,2
2008	272,5	12,8	9,9	246,5	-	3,3	4,7	90,5	0,0	1,2	
2009	189,7	9,7	1,9	176,9	0,2	1,0	5,1	93,3	0,1	0,5	
2010	157,0	2,3	0,1	148,8	0,7	5,1	1,5	94,8	0,4	3,2	
2011	172,4	4,3	0,1	166,7	0,02	1,3	2,5	96,7	0,0	0,8	
2012	1497,3	4,6	21,7	1460,5	1,6	8,9	0,3	97,5	0,1	0,6	
2013	91,1	4,0	0,4	85,5	0,02	1,2	4,4	93,8	0,0	1,3	

Джерело: побудовано на основі [3, 4, 10, 11].

Слід зазначити, що більше всього витрат промислові інноваційні підприємства здійснюють на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, їх питома вага у загальному обсягу інноваційних витрат у період 2007 – 2012 рр. коливається в межах 90,5 – 97,5 %.

У 2012 р. були здійснені найбільші витрати на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 1460,5 млн грн, це у 2 рази більше, ніж в 2007 р. і в 17 разів більше, ніж у 2013 р.

На другому місці витрати на внутрішні НДР: більше всього коштів витрачено у 2008 р. – 12,8 млн грн, менше всього у 2010 р. – 2,3 млн грн.

На зовнішні НДР підприємства витрачали більше всього коштів у 2012 р. – 21,7 млн грн, а у 2010 та 2011 рр. було витрачено тільки по 0,1 млн грн у кожному році.

Витрати на інші види інноваційної діяльності найбільше значення мають у 2007 р. – 30,9 млн грн, у інших роках розмір витрат не має стабільної динаміки та коливається у межах від 1,0 до 8,9 млн грн.

Витрати на інші зовнішні знання дуже незначні та коливаються в досліджуваному періоді в межах від 0,02 до 1,6 млн грн, а у 2008 р. зовсім відсутні.

ВИСНОВКИ

Проведений статистичний аналіз інноваційної діяльності та інноваційних витрат промислових підприємств Одеського регіону дозволив виявити таке:

- ✦ кількість підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, дуже мала, але протягом 2007 – 2012 рр. спостерігається їх збільшення;
- ✦ у 2012 р. спостерігається пік інноваційної активності підприємств Одеського регіону (інноваційну діяльність здійснили 83 підприємства);
- ✦ кризовим для інноваційних підприємств став 2013 р. – їх кількість зменшилась до 69;
- ✦ обсяг реалізованої інноваційної продукції, починаючи з 2010 р., збільшується, незважаючи на зменшення кількості підприємств, що займаються інноваційною діяльністю;
- ✦ за період 2007 – 2013 рр. промислові підприємства виробили 66 % (на суму 3538,4 млн грн) «нової для ринку» інноваційної продукції;
- ✦ загальний обсяг інноваційних витрат впродовж досліджуваного періоду коливається та не залежить від обсягу реалізованої інноваційної продукції;
- ✦ більше всього коштів підприємства витрачають на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, їх питома вага у загальному обсязі інноваційних витрат за 2007 – 2012 рр. коливається в межах 90,5 – 97,5 %;
- ✦ фінансування інноваційної діяльності промислові підприємства здійснюють переважно за власні кошти (тільки у 2012 р. відбулося значне фінансування іноземними інвесторами на суму 600,0 млн грн). З одного боку, це можна розглядати як позитивний фактор, бо це свідчить про фінансову незалежність, стабільність підприємств, але, з іншого боку, – про відсутність

зацікавленості фінансування інноваційної діяльності з боку держави та місцевих бюджетів. Перспективами подальших досліджень є проведення аналізу інноваційних витрат промислових підприємств Одеського регіону за напрямками інноваційної діяльності та за видами економічної діяльності. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
2. Сайт Головного управління статистики в Одеській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://od.ukrstat.gov.ua/>
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2011 році: статистичний збірник. – К.: ДП «Інформаційно-видавничий центр Держстату України», 2012. – 305 с.
4. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2013 році: статистичний збірник. – К.: Держкомстат. 2014. – 314 с.
5. **Вермінська О. М.** Аналізування інноваційної діяльності промислових підприємств Львівської області та її фінансового забезпечення / О. М. Вермінська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – 2012. – № 739. – С. 120 – 129.
6. **Чорна М. В.** Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств: монографія / М. В. Чорна, С. В. Глухова. – Харків: ХДУХТ, 2012. – 210 с.
7. **Яшкіна О. І.** Інноваційна діяльність підприємств України: тенденції розвитку та чинники впливу / О. І. Яшкіна // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013 – № 4. – С. 181 – 189.
8. **Присянюк Н. А.** Статистика: от теории к практике: учебно-практическое пособие / Н. А. Присянюк, О. А. Варчук. – Харьков: Бурун Книга, 2008. – 128 с.
9. **Волощук Л. А.** Статистика: теория и практика: учебно-методическое пособие для самостоятельного изучения дисциплины / Л. А. Волощук. – Одесса: ВМВ, 2007. – 128 с.
10. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2007 році: статистичний збірник. – К.: ДП «Інформаційно-видавничий центр Держстату України», 2008. – 361 с.
11. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2009 році: статистичний збірник. – К.: Держкомстат. 2010. – 347 с.

Науковий керівник – Філіппова С. В., доктор економічних наук, професор, дійсний член Академії економічних наук України, директор Інституту бізнесу, економіки та інформаційних технологій, декан Факультету економіки промисловості та підприємництва

REFERENCES

- Chorna, M. V., and Hlukhova, S. V. *Otsinka efektyvnosti innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv* [Evaluating the effectiveness of innovation activity]. Kharkiv: KhDUKht, 2012.
- Naukova ta innovatsiina diialnist v Ukraini u 2011 rotsi* [Research and Innovation in Ukraine in 2011]. Kyiv: Informatsiino-vydavnychiy tsentr Derzhstatu Ukrainy, 2012.
- Naukova ta innovatsiina diialnist v Ukraini u 2013 rotsi* [Research and Innovation in Ukraine in 2013]. Kyiv: Derzhkomstat, 2014.
- Naukova ta innovatsiina diialnist v Ukraini u 2007 rotsi* [Research and Innovation in Ukraine in 2007]. Kyiv: Informatsiino-vydavnychiy tsentr Derzhstatu Ukrainy, 2008.
- Naukova ta innovatsiina diialnist v Ukraini u 2009 rotsi* [Research and Innovation in Ukraine in 2009]. Kyiv: Derzhkomstat, 2010.

Prosiyaniuk, N. A., and Varchuk, O. A. *Statistika: ot teorii k praktike* [Statistics: from theory to practice]. Kharkiv: Burun Kniga, 2008.

Sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. <http://ukrstat.gov.ua/>

Sait Holovnoho upravlinnia statystyky v Odeskii oblasti. <http://od.ukrstat.gov.ua/>

Voloshchuk, L. A. *Statistika: teoriia i praktika* [Statistics: Theory and Practice]. Odessa: VMV, 2007.

Verminska, O. M. "Analizuvannya innovatsiinoi diialnosti promyslovykh pidpriemstv Lvivskoi oblasti ta ii finansovoho zabezpechennia" [Analysis of innovative activity of industrial enterprises in Lviv region and its financial support]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnikha». Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*, no. 739 (2012): 120-129.

Yashkina, O. I. "Innovatsiina diialnist pidpriemstv Ukrainy: tendentsii rozvytku ta chynnyky vplyvu" [Innovativeness Ukraine: trends and factors of influence]. *Marketynh i menedzhment innovatsii*, no. 4 (2013): 181-189.